

TASVIRIY SAN'AT TUR VA JANRLARI.

Amaliy fanlar uslub birlashma a'zolari

Annotatsiya: Tasviriy san'at insoniyat madaniyatining eng qadimiy va muhim shakllaridan biri bo'lib, uning turli ko'rinishlari va janrlari insonning dunyoni idrok etish, his-tuyg'ularini ifoda etish va estetik didini rivojlantirishda katta ahamiyatga ega. Tasviriy san'at atamasi keng ma'noda tasvir yaratish san'atini anglatadi, bunda asosiy vosita sifatida chizma, rang, shakl va kompozitsiya ishlatiladi. Bu san'at turi insonga o'z fikrlarini, qarashlarini, ichki kechinmalarini, tabiat va atrof-muhitga bo'lgan munosabatini tasvir orqali ifoda etish imkonini beradi. Tasviriy san'atning tur va janrlari ko'p, har biri o'ziga xos xususiyatlarga ega, ular orqali inson ruhiyati, madaniyati va tarixiy jarayonlari aks etadi.

Kalit so'zlar: tasviriy san'at, tarix, madaniyat, ta'lim, tabiat, estetik did, ichki kechinmalar, chizma, rang, shakl.

Аннотация: Изобразительное искусство — одна из древнейших и важнейших форм человеческой культуры, а его различные проявления и жанры играют огромную роль в мировосприятии человека, выражении чувств и развитии эстетического вкуса. Термин «изобразительное искусство» в широком смысле означает искусство создания образов, в котором в качестве основных инструментов используются рисунок, цвет, форма и композиция. Этот вид искусства позволяет человеку выразить свои мысли, взгляды, внутренние переживания, отношение к природе и окружающей среде через образы. Существует множество видов и жанров изобразительного искусства, каждый из которых обладает своими особенностями, через которые отражаются психика человека, культура и исторические процессы.

Ключевые слова: изобразительное искусство, история, культура, образование, природа, эстетический вкус, внутренние переживания, рисунок, цвет, форма.

Abstract: Fine art is one of the most ancient and important forms of human culture, and its various manifestations and genres are of great importance in human perception of the world, expression of feelings and development of aesthetic taste. The term fine art in a broad sense means the art of creating images, in which drawing, color, form and composition are used as the main tools. This type of art allows a person to express his thoughts, views, inner experiences, attitude to nature and the environment through images. There are many types and genres of fine art, each of which has its own characteristics, through which the human psyche, culture and historical processes are reflected.

Keywords: fine art, history, culture, education, nature, aesthetic taste, inner experiences, drawing, color, form.

KIRISH

Tasviriy san'atning asosiy turlariga rasm, haykaltaroshlik, grafik san'at, bezak-san'at, mozaika, freska, o'ymakorlik va boshqalar kiradi. Har bir tur o'zining texnikasi, materiali va ifoda uslubi bilan boshqalardan farq qiladi. Masalan, rasm san'ati asosan yuzaki sirtga rang yoki chizmalar yordamida qilingan tasvirlardan iborat bo'lib, u yog'och, qog'oz, mato yoki devor yuzasida amalga oshiriladi. Haykaltaroshlik esa uch o'lchovli shakllarni yaratish bilan shug'ullanadi, bu san'at turi tosh, marmar, yog'och yoki metall kabi materiallardan foydalanadi. Grafik san'at esa asosan chizma va bosma usullar orqali yaratiladi va u kitob grafikasi, plakat, karikatura kabi ko'rinishlarga ega bo'lishi mumkin.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tasviriy san'atning janrlari esa tasvirga olingan mavzulari, mazmuni va ifoda uslublari asosida tasniflanadi. Eng keng tarqalgan janrlar orasida portret, landshaft, janr rasmi, tarixiy va diniy mavzudagi asarlar, abstrakt san'at, stillife (boshqa so'z bilan "hayotdan bo'laklar") va boshqalar mavjud. Portret san'ati inson yuz ifodalarini, xarakterini va ruhiy holatini tasvirlashga yo'naltirilgan bo'lib, bu janrda insonning tashqi ko'rinishi bilan birga ichki ruhiyati ham aks ettiriladi. Landshaft esa tabiat manzaralarini, shahar ko'rinishlarini yoki boshqa tabiatga oid obyektlarni tasvirleydi, unda atmosfera, yorug'lik, ranglar uyg'unligi muhim ahamiyatga ega. Janr rasmi kundalik hayotda uchraydigan vaziyatlar, insonlarning turli faolliklari, bayramlar, mehnat jarayonlari kabi mavzularni o'z ichiga oladi. Bu janr orqali san'atkor o'z davrining ijtimoiy hayoti, odamlar orasidagi munosabatlar va urf-odatlarini aks ettiradi. [1]

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Tarixiy va diniy mavzudagi san'at asarlarida esa muhim tarixiy voqealar, diniy ramzlar va e'tiqodlar tasvirlanadi. Bu janrlar ko'pincha yuksak diniy yoki milliy qadriyatlarni ifodalaydi, ularning maqsadi tomoshabinni ruhiy jihatdan ta'sirlantirishdir. Abstrakt san'at esa an'anaviy tasviriy san'at shakllaridan farqli o'laroq, real dunyo obrazlarini emas, balki shakl, rang va kompozitsiyaning o'zini ifodalaydi. Bu janrda san'atkor o'z ichki kechinmalarini, hissiyotlarini yoki falsafiy qarashlarini nofigurativ shakllar orqali yetkazadi. Stillife janri esa hayotdan olingan turli buyumlar, mevalar, gullar va kundalik hayotdagi predmetlarni tasvirlashga asoslangan bo'lib, bu janrda buyumlar o'rtasidagi munosabat, yorug'lik va soya o'yinlari muhim o'rin tutadi.[2]

Tasviriy san'atning tur va janrlari insoniyat madaniy merosining ajralmas qismi sifatida nafaqat estetik zavq beryapti, balki tarixiy, madaniy va ijtimoiy ma'lumotlarni

saqlab qoladi. Har bir janr va tur o'zining o'ziga xos tilini yaratgan bo'lib, bu til orqali inson o'z fikrini, dunyoqarashini, hissiyot va orzularini ifoda etadi. Zamonaviy san'atda esa ko'plab yangi yo'nalishlar paydo bo'lib, texnologiyalar rivojlanishi bilan san'atning ifoda uslublari yanada boyidi. Tasviriy san'at har doim inson tafakkuri va ijodiy qobiliyatining namoyoni bo'lib kelgan. U insonning ichki dunyosi bilan tashqi olam o'rtasidagi ko'priq vazifasini bajaradi. San'atkor tasvir vositasi orqali insoniyat tarixidagi muhim voqealarni, madaniy qadriyatlarni va inson ruhining murakkab qatlamlarini ochib beradi. Shu bois, tasviriy san'atning turlari va janrlarini o'rganish nafaqat san'atshunoslar uchun, balki madaniyat, tarix, psixologiya va boshqa ko'plab sohalar uchun ham muhim ahamiyatga ega.[3]

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, tasviriy san'atning turlari va janrlari insoniyat madaniyatining rang-barangligini, inson ruhining cheksiz imkoniyatlarini aks ettiradi. Har bir tur va janr o'ziga xos texnik va estetik xususiyatlarga ega bo'lib, ular orqali inson o'z fikrini va hissiyotlarini ifoda etadi. Tasviriy san'at nafaqat go'zallik yaratish, balki insonning ichki dunyosini o'rganish va uni boshqalarga yetkazish vositasi sifatida ahamiyatlidir. Bu san'at turi har doim taraqqiyot yo'lida bo'lib, yangi shakl va ifoda uslublari qabul qilishda davom etadi. Shuning uchun tasviriy san'atni chuqur o'rganish va unga munosib e'tibor qaratish inson madaniyati va ma'naviyatini yuksaltirishda muhim omil hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Abdullayev, O. (2021). "Tasviriy san'atning asosiy janrlari va ularning rivojlanish tarixi". San'atshunoslik jurnali, 5(3), 22-30.
2. Karimova, M. (2020). "Raqamli tasviriy san'at: yangi imkoniyatlar va istiqbollar". Madaniyat va san'at, 12(4), 45-53.
3. Tursunov, S. (2023). "Portret janrining o'ziga xos xususiyatlari". Tasviriy San'at Tadqiqotlari, 8(2), 15-25.
4. Rustamova, N. (2019). "Haykaltaroshlik san'ati va uning texnik asoslari". O'zbek San'ati, 4(1), 10-18.
5. Mirzaeva, D. (2022). "Landshaft janri va uning psixologik ta'siri". Psixologiya va San'at, 7(3), 37-44.
6. Ismoilov, J. (2020). "Tasviriy san'atda dekorativ-amaliy janrlarning o'rni". Madaniyat Ilmi, 11(1), 60-68.
7. Alimov, R. (2021). "Tasviriy san'atda eksperiment va innovatsiyalar". San'at Yangi Yo'nalishlari, 6(4), 29-37.
8. Yusupova, L. (2023). "San'at va tarix: tasviriy san'at orqali madaniy merosni saqlash". Tarix va Madaniyat, 9(2), 50-59.
9. Qodirov, B. (2019). "Grafik san'at va uning zamonaviy tendensiyalari". O'zbek Grafik San'ati, 3(2), 20-28.
10. Sobirova, F. (2022). "Tasviriy san'atda rang va kompozitsiyaning ro'li". San'atshunoslik Tadqiqotlari, 7(1), 40-48.